

Noter

Udstillingen er generelt omtalt i Kenn Tarbensen 2012, s. 76-79. En samtidig skildring er Andreas Otterstrøm 1912. Se også danmarkshistorien.dk vedrørende udstillingen, herunder Otterstrøms skildring. Der findes fotos, plakater m.m. fra udstillingen i Dansk Fiskerimuseum i Grenaa (Museum Østjylland).

Fiskeriudstillingen

Et nyt hovederhverv (side 2-5)

Kongens åbningsord og Søllings tale (s. 2) findes i *Dansk Fiskeritidende* 9. juli 1912, s. 350-353.

Anders Nielsens tale (s. 3) er gengivet efter *Dansk Fiskeritidende*, 6. august 1912, s. 404.

Oscar B. Muus' tale (s. 3) findes i *Riget*, 17. juli 1912.

Fiskeriudstillingens Kogebog 1912 (s. 4) er digitaliseret af Det Kongelige Bibliotek i 2019 og findes på <https://rex.kb.dk/>. Udstillingskataloget (s. 4) findes i Nationalmuseets Bibliotek. En kopi er i 2019 overdraget til Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg. Citatet "En lille Mundsmag..." i kataloget s. 37.

Fiskeri- og Søfartsmuseets årbog *Sjæk'len* (s. 5) rummer et væld af interessante artikler om fiskeri. Årbogen er udgivet siden 1988, og fra 2002 findes de som gratis e-bøger på <https://fimus.dk/sjaeklen-e-bog/>

Udstillingen (side 6-9)

Beliggenheden på Islands Brygge på Christianshavn (s. 6) blev fremhævet i provinspressen, fx *Silkeborg Avis* 6. juli 1912. I dag ligger området på Amager, men i 1912 blev det inddæmmede areal på bryggen anset for at være en forlængelse af Christianshavn. Se fx https://byvandring.nu/vejviseren/broer_chr_bryggen/. I kirkelig henseende blev Islands Brygges Sogn fx oprettet i 1915 som en udskillelse fra Christians

Sogn på Christianshavn, jf. <https://islandsbryggessogn.dk/page/7042/lidt-historie-om-hans-tausens-kirke>

Laurits Petersens foredrag (s. 7) er optrykt i *Dansk Fiskeritidende* 30. juli 1912, s. 393-396, s.st. 6. august 1912, s. 405-408, s.st. 13. august, s. 419-421.

Severin Hansens erindringer (s. 7), Severin Hansen 1952, citat fra s. 126.

Om Alexander Foss' tale m.m. (s. 9), se Louise Karlskov Skyggebjerg 2017, s. 49 f.

Motorer og redskaber (side 10-11)

Om motorudstillingen, se Hans Christian Leleur 1992 (en lille materialesamling).

Artiklen stod i *Social-Demokraten* 6. juli 1912.

Citatet vedr. 1903-udstillingen i *Dansk Fiskeritidende* 20. juni 1911, s. 317f.

Præmiemodtagerne kan ses i *Dansk Fiskeritidende* 1912, s. 384-385.

Fiskeprodukter (side 11-16)

Reportagen i *Berlingske Tidende* (s. 11-12) 6. juli 1912, s. 2.

Adolf Jensen (s. 13) var født i 1871, jf. Th. Adamsen (red.) s. 337f. Han døde 6. juni 1940 (Garnisons sogn).

Rudolph Svarrer (s. 13), Nekrolog i *Politiken* 4. januar 1939, s. 11, jf. dødsannonce, *Politiken* 6. januar 1939.

Oplysningen om maden (s. 13), *Bornholms Avis og Amtstidende*, 17. juli 1912, jf. også *Dansk Fiskeritidende* 2. juli 1912, s. 340.

Det lille røgeri (s. 13), *Aarhus Amtstidende* 6. juli 1912, s. 1, og *Dansk Fiskeritidende* 20. august 1912, s. 433.

Fiskehandlernes bygning (s. 13), *Dansk Fiskeritidende* 20. august 1912, s. 432f.

Om Danmarks bidrag til havundersøgelser (s. 14), se Bo Poulsen 2016.

Oversigten over præmiemodtagere (s. 14) findes i *Dansk Fiskeritidende* 16. juli 1912, s. 365-368.

Beskrivelsen i *Illustreret Tidende* (s. 14-16) ses 14. juli 1912.

"Andre forlod udstillingen..." (s. 16). Andreas Otterstrøm i *Dansk Fiskeritidende* 13. august 1912, s. 419.

Fisk på menuen

Fiskeriet (side 18-20)

Generelt om fiskeriets udvikling (s. 18-19), se fx M.C. Jensen 1935 og Poul Holm 2000.

Fyn i 1843 (s. 18), jf. Christina Folke Ax 2009, s. 185.

Nekrologer over Christian Mikkelsen (s. 20), fx i *Dansk Fiskeriforenings Medlemsblad* 1893, s. 14.

Om fiskelav (s. 20), se August F. Schmidt 1945.

Om motoriseringen af fiskeflåden (s. 20-21): Et ældre studie er Harald Blegvad 1942, s. 123, hvorfra tal er gengivet. Nyere studier er fx Erik S. Christensen 2012 og Søren Østergård Madsen 2014, begge i *Erhvervshistorisk Årbog*, der findes på tidsskrift.dk her:

<https://tidsskrift.dk/ea/index>

I brechen for fiskeriet (side 21-23)

Afsnittet bygger generelt på Kenn Tarbensen 2012, hvor der er yderligere kildeangivelser. Se også Gunnar Christensen 1984.

Fiskeriets organisationer (side 24-27)

Afsnittet bygger generelt på Kenn Tarbensen 2012, hvor der er yderligere kildeangivelser. Se også Gunnar Christensen 1984.

Fisk på bordet (side 28-34)

Om fiskeforbrug i kystområder og på Fyn (s. 28-29), Christina Folke Ax 2009, især s. 184 f. og s. 193.

Om karpedammene på Gammel Estrup (s. 29), Informationstavle ved karpedammene.

Rødspætter på Gammel Estrup (s. 30), Marie Aaberg Andersen 2017, s. 160.

København 1901 (s. 30), Citat efter Poul Holm 2000, s. 22.

Kjøbenhavns Kjøkkenseddel (s. 30) kan ses digitalt hos Det Kongelige Bibliotek:

<https://rex.kb.dk/>

Annoncen 1833 (s. 30), *Kjøbenhavns Kongelig alene privilegerede Adresse-Contoirs Efterretninger*, 2. april 1833.

Madam Mangors fiskefarsopskrift, se Else-Marie Boyhus 2009, s. 266.

Admiral Holstens middagsselskab (s. 30-31), Else-Marie Boyhus 2009, s. 253ff.

Om Mathilde Muus, se Else-Marie Boyhus:

<http://www.kvinfo.dk/side/597/bio/1166/origin/170/>

Hvorledes man kan anvende Fiskefars kan ses online i Det Kongelige Biblioteks søgebase REX,

<https://rex.kb.dk/>

Om Norsk Farsforretning (s. 31-32), *Politiken* 9. maj 2004, kommentarer til fotos i Facebookgruppen "Gamle København", og Jakob Kongsbak Lassens website:

<http://www.kongsbakfisk.dk/aktuelt-fiskefars.html>

Tyveriet i Mouvielles Viktualieforretning (s. 32), *Folkets Avis* 1. marts 1913.

Historien om rejer i København (s. 33), *Politiken* 20. november 1928.

De to historier i *Aarhus Stiftstidende* (s. 33) var i avisen 30. januar 1853 og 7. juli 1897.

Peter Fabers Fiskevise (s. 33, 35), Peter Faber 1877, s. 105 f.; Viser og Vers kan ses digitalt hos Det Kongelige Bibliotek, <https://rex.kb.dk/>

Boom i fiskehandelen (side 35-39)

Indledning og Vejle-eksemplet (s. 35-36), især Tore Teglbjærg 2016, s. 123-126.

Fiskehandlerne i Frederikshavn (s. 36-38): Henning Jensen og Rasmus Engelbrekt Jensen 2016.

Gadefiskehandler Oliver (s. 38), Anker Nielsen 1996, s. 22.

Om Ludvig Skov (s. 38-39), Lonnie Petersen 2015, s. 20-21.

Kolding-historien (s. 39), Anker Nielsen 1996, s. 22.

Om J. Chr. Isager (s. 39), *Dansk Fiskeriforenings Medlemsblad* 1892, s. 447, og *Nationaltidende* 9. juli 1903.

Antallet af fiskehandlere (s. 39), *Detailfiskehandleren*, nr. 4, 1992, s. 6-7.

Fiskehandelen ved Gammel Strand (side 40-42)

Indledningen (s. 40-41), *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger*, 1926-27, s. 2315-16.

Desuden Rigsarkivet, Dansk Fiskeriforenings arkiv, Eksamensprojekt om nyt fisketorv i Havnegade.

”Ulykkelige torsk og rødspætter” (s. 41), *Dagens Nyheder*, 27. april 1891.

Sophus Brammer (s. 42), *Nationaltidende*, 31. oktober 1905.

Arbejdet med Fisketorvet (s. 42) kan bl.a. følges i årsberetningerne, fx *Dansk Fiskeriforening. Årsberetning for driftsåret 1954-55*, s. 9.

Doris Marx (s. 42): Lone Ømann, ”Den sidste fiskerkone lukker”, *Information* 18. februar 2008.

Den kommunale fiskehandel (side 43-48)

Åbningen (s. 43), *Politiken*, 28. august 1918.

Generelt om vareforsyningen i København under krigen (s. 43-44), se Vedel-Petersen 1931. Heri om fiskeforsyningen s. 141-146.

”Flere havde allerede...” (s. 44). Bl.a. *Ferskvandsfiskeribladet*, nr. 15, 1918, s. 114.

Jens Jensen (s. 45), *Dansk Biografisk Leksikon*, 3. udg., bd. 7, s. 288-290 (Oluf Bertolt).

Interviewet i 1922 (s. 45) blev bragt i *Landmands-Tidende*, her gengivet efter *Ferskvandsfiskeribladet*, nr. 20, 1922, s. 151f.

Politikens dækning (s. 46), bl.a. i *Politiken* 8. og 9. november 1924.

Fiskehallens annoncer (s. 47), bl.a. i *Politiken* 30. januar 1925, og om baggrunden: *Politiken* 31. januar 1925.

Politikens kritik (s. 47-48), *Politiken* 2. februar 1925.

Borgerrepræsentationens møde 5. februar 1925 (s. 48) er refereret efter *Politiken* 6. februar 1925.

Lukningen af butikkerne (s. 49) kan følges i Københavns Stadsarkiv: Københavns Fiskehals arkiv. Salgsbog april 1924- oktober 1926/27.

Espersens indlæg (s. 49) i *Roskilde Avis* 11. juli 1927.

Fiskepropaganda under krise og krig (side 49-55)

Havudstillingen og Staunings tale (s. 50), *Politiken* 21. februar 1931, s. 3-4.

Film m.m. (s. 50-51). G.L. Mourier 1954, s. 45-46.

Skidtfisk/industrifisk (s. 51). G.L. Mourier 1954, s. 102.

Data om filmen Nordsø Sild (s. 52) på www.dfi.dk

Havkat/koteletfisk (s. 52), *Politiken* 10. og 15. juni 1949, og G.L. Mourier 1954, s. 86-87.

Opløsningen af landsforeningen (s. 52), Betænkning 1967, bilag 6, s. 61-63.

Indlæg af husmoder (s. 55), *Brugsforenings-Bladet*, nr. 13, 1937, s. 299.

Kritikken af fiskemangel på restauranter, bl.a. *Middelfart Venstreblad*, 26. oktober 1936.

Fiskekonserves (side 56-59)

Indledningen om konserves (s. 56), Frode Bramsnæs 1964, s. 239 f.

Annonce 1857 (s. 57), *Kjøbenhavns Adressecomptoirs Efterretninger*, 18. februar 1857.

1872-udstilling (s. 58), *Den nordiske Industri- og Kunst-Udstilling i København 1872. Katalog (1872)*, s. 104-105.

1888-udstilling (s. 58-59), *Den nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling i København 1888. 4. Afsnit, Havebrug – Skovbrug – Fiskeri*, 1888, s. 56-57.

Fremkomsten af helkonserves (s. 59). Frode Bramsnæs, 1964, s. 241.

Fabrikken Kerteminde i 1920 (s. 59), *Registreringstidende for Vare- og Fællesmærker*, nr. 24, 1920, s. 163.

Torskerogn (s. 60). Karin Meisl 2001-02.

Dybfrosne fisk (side 60-64)

Rahbekfisk og FDB (s. 60-62), *Samvirke* nr. 20, 1957, s. 30. – nr. 11, 1958, s. 20. – nr. 17, 1966, s. 12-13. – nr. 8, 1968, s. 10-13, samt *Registreringstidende for vare- og fællesmærker*, nr. 13, 1963, s. 353.

Lanceringen i brugsforretningerne (s. 60-64) kan følges i DanefrostNyt m.m., der findes samlet her: Rigsarkivet, Århus og Omegns Brugsforening: Materiale vedr. øvrig virksomhed (1906-1978), æske nr. 158.

Nye emballager – nye produkter (side 65-67)

K-salat (s. 65): <https://www.k-salat.dk/historien/>

Graasten Salater (s. 65): <https://www.graastensalater.dk/historien-og-graasten-salater/>

FDBs torskerognssalat (s. 65-66), *Samvirke*, nr. 10, 1977, s. 69.

Vacuumpakkede produkter (s. 66), *Samvirke*, nr. 1, 1962, s.13, og nr. 21, 1971, s. 22-23.

Thorfisk (s. 66), Poul Petersen 2012, s.234. – Første annoncer fra Tokyo (s. 67), fx *Politiken* 8. oktober 1965.

Hana Kyot (s. 7): <https://www.sukiyaki.dk/wp-content/uploads/2018/08/copenhagen-food-sushi-til-dk.pdf>

Amerikansk påvirkning (s. 57): <https://jyllands-posten.dk/premium/guides/ECE7046801/Sushi-skole-Spis-sushi-som-en-japaner/>

Sushi-undersøgelse i 2016 (s. 67-68): https://coopanalyse.dk/analyse/05_sushi/

Caviart (s. 68): <https://tang-huset.dk/da/om-tang-huset/>

Fiskesnacks (s. 68): <https://mst.dk/erhverv/groen-virksomhed/groent-udviklings-og-demonstrationsprogram-gudp/gudp-projekter/2017-projekter/baeredygtig-udnyttelse-af-fiskeskind-til-foedevareingredienser-og-sunde-snacks-innoskind/>

"Det er ikk' så ringe endda" (side 68-70)

Generelt Nørgård Mikkelsen/Fiskebranchen [2006].

Biskoppen og hans pinsefisk (side 71-73)

Generelt om pinsefisken, se Jan Lindhardt 2012.

Pinsefisk i 2017 og 1018 (s. 73), *Fiskehandleren* nr. 2, 2017, s. 3, og nr. 2, 2018, s. 4-5.

Fiskens Dag (s. 73-74), *JP Aarhus* 3. maj 2007.

Fiskebiler og Facebook (side 74-76)

Opgørelse i 2006 (s. 75), *Fiskeritidende*, uge 50, 2006, s. 12.

JJ Fisk (s. 75). Hjemmesiden: www.jjfisk.dk

Fiskehandler fra Lemvig (s. 75), *Fiskeritidende*, uge 50, 2006, s. 12.

Aarstiderne (s. 75): https://www.aarstiderne.com/om-aarstiderne/ideen/historien_oprindelig

Skagenfood (s. 76): <https://skagenfood.dk/da-dk/om-skagenfood>

Coops måltidskasser (s. 76): <https://mad.coop.dk/maaltidskassen>

Iversen (s. 76): <https://www.iversenfish.dk/om-os/dansk>

Fisk som slagmark

Farvel til den lyseblå kutter (side 78-81)

”Grønland; Færøerne og fiskerne” (s. 79). Senere udtalelse af Kent Kirk, jf. Kenn Tarbensen 2012, s. 163.

Arbejdsgruppen for det Kystnære Fiskeri (s. 80-81), Kenn Tarbensen, s. 228.

Foreningen for Skånsomt Kystfiskeri: <http://skaansomtkystfiskeri.dk/>

Fiskeripolitikken (side 82-87)

Afsnittet bygger generelt på Kenn Tarbensen 2012 og

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/dansk-fiskeripolitik-1973-1983/>

Indskrænkningerne i fiskeriområderne (s. 87) ses på kortet fra 2012, udarbejdet af Danmarks Fiskeriforening, i Kenn Tarbensen 2012, s. 218.

Miljøproblemer (side 88-94)

Klimaændringers betydning, se fx Lasse Fast Jensen 2008, *Politiken* 23. april 2017 og *Ingeniøren* 9. oktober 2012.

Tilbagetrækninger af fiskeprodukter (s. 93-94) findes på Fødevarestyrelsens hjemmeside.

Svindel med tun (s. 94):

<https://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/art6508463/Tun-pumpes-med-kemi-og-sælges-som-frisk> og <https://nordjyske.dk/nyheder/advarsel-mod-fersk-tun-med-kraftig-roed-farve/3526364a-7081-4698-8c98-da8d8efd0a99>

Kvotekonger (side 94-99)

Jollen i Hirtshals (s. 95), bl.a. i *Politiken* 18. august 2017.

Politisk enighed om et nyt system (s. 96). Pressemeddelelse 1. marts 2019 på

<http://um.dk/da/nyheder-fra-udenrigsministeriet/>

Værdien af fiskeriet (s. 96), *Statistisk Aarbog*, 1913, s. 52; *Nyt fra Danmarks Statistik*, nr. 132,

4. april 2018 og <http://um.dk/da/fiskeri/erhvervsfiskeri/fiskeriets-betydning-i-danmark/>

Flytning til Axelborg (s. 97): <http://fiskeritidende.dk/fiskekampagnen-2gangeomugen-flytter-til-landbrug-foedevarer/> 1. november 2018.

Coops undersøgelse (s. 98): https://cooanalyse.dk/analyse/02_168_fisk-til-aftensmad/

Priser på rødspætter i 1912 (s. 99). Annoncer i københavnske dagblade.